

בתורה

אור העבודה
הפנימית בדרך
הבעש"ט הק

גליץ רבך
פר' תולדות
תשפ"ה לפ"ק
שנה ה'

ז"ל ע"י ממלכת "אש החסידות" העולמית - בית היוצר להפצת אור החסידות

דוקס לעיני הגד"צ רבי משה כ"ד יצחק זצ"ל אב"ד טורדא

"עליית העולמות"

טועמיה: נקבלה פניו בתורה - לקבל את השבת בשירות ותשבחות

לדרוש את ה'

מסילות ללב: התפילה - לימוד ידיעת אלוקות

"ערך עצמי"

אש העבודה: עצות ודרכים איך לשכנע את עצמו שיש לו ערך ושווי

עבודת הכהן הגדול

תנו רבנו מעשה: עד היכן הגיע והשיג הנער המשרת מתוך תשוקתו לקל חי

דבר המערכת

נקודת השליחות - התמימות

חיי האדם אינם אלא שליחות אחת כוללת מאת הבורא יתברך, אשר במסגרתה מוטלות עליו שליחויות רבות ושונות במהלך ימיו. כל אחת מהשליחויות הללו היא חלק מתוכנית עליונה שמכוננת את האדם להוסיף טוב בעולם – בין אם מדובר במצוות שבין אדם למקום, כמעשי צדקה למען עניים, אלמנות ויתומים, בהרמת קרן התורה והחסידות, או בכל מיני ההתמודדויות האישיות.

אך לא פעם, בעיצומה של השליחות, מוצא האדם את עצמו נבדק ונתון במערבולת של מחשבות: "מה לי ולזה? מדוע איני מצליח? האם בכלל יש בי היכולת?" ולעיתים נדמה לו כאילו משמיים רומזים שאינו מתאים. רגשות אלו טבעיים הם, אך אין הם אלא ניסיון נוסף שעליו להתגבר.

לומדים אנו זאת מיעקב אבינו – איש תם. כאשר נצטווה מאמו רבקה להביא מטעמים ליצחק אבינו כדי לזכות בברכות, היה יכול לטעון: "כיצד אעשה זאת? ומה יהיה אם עשוי יתפוס אותי? ומה אם אבי יצחק יקללני תחת לברכני?" אך יעקב, מתוך אמונה ותמימות, שם בצד את כל החששות, קיבל עליו את השליחות, ופעל כפי שנצטווה. בסופו של דבר, לא רק הצליח בשליחותו, אלא אף סלל והשפיע בכך דרך וברכה נצחית לדורות עולם.

כך גם בחיי היומיום שלנו. ייתכן שהשליחות נראית מורכבת ואינה תמיד מביאה תוצאות מידידות. אך כשאדם נגש אליה מתוך קבלת עול, בלי להתחשב ברגשות ובמחשבות מכבידות, הוא זוכה לראות בסופו של דבר את הצלחתו. כפי שאיתא בספר מאור עיניים: "נעשה ונשמע", "נעשה" – קודם כל יש לעשות בפשטות ובאמונה, ורק אחר כך "נשמע" – מתוך הפעולה מגיעה ההכנה והנעימות שבשליחות.

עליו ללמוד מכאן: אל יירתע האדם מהקשיים והחששות, אלא יגש בביטחון ובאמונה אל השליחות שנמסרה לו, מתוך ידיעה ברורה שסופו להצליח ולהאיר את העולם.

א פרייליכין און א לעבטיגין שבת
ידידכם - ישע' יצחק פריערמאן
ז"ר אש החסידות

ענין ה"בארות" שחפרו האבות

האבות הקדושים דלו לנו בארות של אמונה מתוך עומק יסוד העפר שבעולם וגילו את הפנימיות האלוקית הנעלמת שבתוך הבריאה הגשמית

נהורא מעלייא

אחד ואחד, למצוא שם מים, בחינת באר מים חיים, שלא יכסה מכסה יסוד העפר על המים, ואחר הסתלקות אברהם נסתמו ההתגלות ההם, על ידי יסוד העפר, ששב לכסות על בחינת המים, והסתימה היתה על ידי פלשתים שהם הקליפות שחזרו וגברו, ויצחק שב וחרפן כמו שכתוב וישב יצחק ויחפור את בארות המים אשר חפרו וגו', כי זה הוא גם כן התגלות התורה שבמעשים דאברהם ויצחק, ששם גניזת התורה גם היום, מה שתקנו ועשו התורה הווא שבפרטות, וכל זה היה לדורות הבאים לתקנם, שאלולא האבות לא היה אפשר להשיג שום השגה ולהתקרב לה' יתברך."

רמז נפלא מצינו לכך בענין הסלע שציוה הקב"ה למושה רבינו ודברתם אל הסלע. כלומר, לך אל הסלע, אבן דומם, העומד בלי בושה כאילו הוא דבר נפרד בפני עצמו, ותסביר לו כי אינו אבן דומם כלל אלא יש בתוכו חיות אלוקית, הוא דבר חי, הוא מציאות אלוקית.

וכתב הרה"ק מאפסא זי"ע (אוהב ישראל פר' חקת, והובא גם בבאר מים חיים פר' חקת), כי החיות הפנימית שבתוך כל דבר, נקרא מים. וסימן לדבר, כי האותיות הפנימיות והאמצעיות שבתוך 'סלע' [סמ"ך למ"ד עי"ן] הם 'מים'. באופן זה היה משה רבינו ע"ה יכול להמשיך את אור הדעת לישראל שלא יראו את האבן כאבן אלא כמציאות אלוקית, והסירותי את לב האבן ונתתי לכם לב בשר."

אך משה רבינו הכה את הסלע, ומבאר הרה"ק רבי צדוק מלובלין זי"ע (רסיסי לילה, אות נח) כי על ידי פעולה זו פנה משה אל הדרך של 'מבטטין ביה', להכיר את מי שאמר והיה העולם על ידי צער וצרה שעל ידיהם נזכרים שיש בורא בעולם וחודרים אל העולם הנעלם ומגלים את החיות האלוקית הממלא את כל העולם. ולכן נענש משה, כי על ידו אי אפשר לראות את האלוקות בעיני בשר וראיה חיצונית, אלא צריך להעמיק בעיני שכל כדי להוציא מימיו הפנימיים, וכנרמז בלשון הכתוב (במדבר כ, יב) "וען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל".

ועל כן, יש לנו להתחיל בעצמינו לחפש אחר הפנימיות שיש בעולם ולגלות את האחדות האלוקית, שאין שום מציאות מלבדו ית', ולהעמיק בדברים אלה בספרי תלמידי הבעש"ט הק', ובאופן זה לא יצטרכו להגיע אל הביטויים וההכאות ששולחים לנו מלעיילא כדי לעורר לבינו, ונגיע אל תכליתנו בעולם לגלות שמציאות העולם אינה מציאות נפרדת כלל, אלא הכל מציאות אלוקית כפי שיתגלה עין בעין בימות המשיח.

מסופר בתורה שהאבות הקדושים היו חופרים בארות, והפלשתים היו סותמים אותם.

פסוקים שלמים הוקדשו בתורה עבור ריב האבות עם הפלשתים, הללו חופרים והללו סותמים. כך היה אצל אברהם וכך גם אצל יצחק.

בספרי החסידות מבואר, כי האבות הקדושים ניסו לבקוע את החומר הגשמי הגס של הבריאה, כדי לחדור אל הנשמה האלוקית הפנימית המחיה את הבריאה כנשמה בתוך הגוף, אבל הפלשתים התגברו תמיד שלא יתגלה אור ה' בעולם, כי אז יבטל כל מציאותם.

וכה כתב השפת אמת (פר' תולדות, תרל"ד): "אמר מורי זקני [הרי"ם מגור] ז"ל על ענין הבארות שחפרו האבות שיש בכל מקום נקודה גנוזה מהש", רק שצריכין להסיר החיצוניות לגלות נקודה הפנימיות שנקראת באר מים חיים."

שהרי יסוד העפר הוא היסוד החומרי ביותר, בבריאה וגם באדם, כי כל פרט בבריאה מורכב מארבעה יסודות: אש רוח מים עפר.

בתוך הגוף מורגש ביותר יסוד העפר שהוא יסוד הגשמי המושך אותו לחומריות ולפירוד, וצריך לטהר עצמו עם שאר היסודות 'אש' 'רוח' 'מים' הנוטים כלפי מעלה ומושכים את האדם אל שורשו האלוקי, וכמו בשעת שריפה, שיסוד האש הרוח והמים עולים כלפי מעלה על ידי האדים והעשן, ואילו יסוד העפר נשאר למטה שזהו האפר.

התבטלות הגוף החומרי אל יסוד המים נעשית על ידי טהרת המקוה, שעל ידו מתחברים אל הטהרה של יסוד המים ושם מתבטל מעט הפירוד שיש ביסוד העפר ומתחברים לפנימיות החיות האלוקיות המחיה בתמידות את הבריאה.

ובספרי"ק אור המאיר (דרוש לסוכות) מוסיף בזה בהאי לישנא: "והן המה הבארות שחפרו האבות, שפתחו שכליים בעבודת הבורא ברוך הוא, כמו דאיתא בזוהר חדש (תולדות כו)."

וכבר הובא ענין זה בספרי"ק מאור עינים (פר' ויצא) זול"ק: וכל הבארות אשר חפרו עבדי אבינו וגו'. זה סוד כל הבארות שחפרו האבות למצוא מים שהוא התורה בבחינת עפר, היינו במדרגות הפחותות, וכמו שאמר הבעל שם טוב זלה"ה נשמותו בגניזת מרומים על הפסוק וכל הבארות אשר חפרו עבדי אבינו בימי אברהם אבינו סתמום פלשתים וימלאום עפר, שהוא כמו שכתבתי, שכל אחד מן האבות עשה התגלות התורה מיסוד העפר ומדרגות התחתונים, על ידי תיקון מדתו של כל

"בשעת שריפה,
יסוד האש הרוח
והמים עולים כלפי
מעלה על ידי
האדים והעשן,
ואילו יסוד העפר
נשאר למטה שזהו
האפר"

תנו רבנן מעשה

טעמיה לכבוד שב"ק
מאוצר ספרי 'אש השבת'

הרה"ג רבי משה רויטמאן שליט"א
ראש ישיבת 'בני היכלא' וממשיפי 'אש החסידות'

עבודת הכהן הגדול

עובד את עבודתו זו ככהן גדול המשרת בבית ה', דץ ושמו לערוך את העצים ולהעלות את האש, בדביקות ובהתלהבות.

במשך הזמן שמחו כל המשמשים, להעמיס משימות על גביו, שכן כל עבודה שהוטלה עליו קיבל בהתרגשות טהורה ובכוונה תמימה. אך הוא לא הסתפק בזאת, נפשו חשקה לעמוד ולשרת את הצדיק בעצמו. לא רק את משרתיו, והוא ביקש להציע את מיטת הצדיק. בימים ההם, שהמיטות היו מוצעות בקש ובתבון, הייתה זו עבודה מורכבת למדי, והמשמשים נמנעו מלמסור אותה בידי משרת צעיר. אך הוא לא התייאש, ולבסוף השיג גם יעד זה.

היה זה פעם כשנאלץ המשב"ק להיעדר לצורך שליחות של מצוה, ולא היה איש בבית מלבדו, ביקש אפוא מאת הנער שיעשה במקומו. הוא חזר עמו על כל ההוראות הקפדניות, והזהירו, שלא ישנה דבר מכל אשר הורוהו, אף לא יספר לאיש כי הוא זה שהציע את המיטה.

לבו של הנער המתה מרגש, בזריות רבה ובשמחה עצומה עשה את המוטל עליו. ולא לחינם היה אושרו, שכן לאחר שפתח הוא כפתחו של מחט, נפתח לו פתח גדול כפתחו של אולם. ובעלות הרבי רבי מענדלע' על יצעו, הרגיש כי המיטה הוצעה ברוח אחרת, והוא ביקש לדעת מי זה ואיזה הוא שמלאו לבו הטהור לעשות כן. משנודע לו כי הנער הצעיר עשה זאת, הביע את רצונו כי מהיום והלאה יציע רק הוא את המיטה, ויקבל גם שאר תפקידים לעמוד ולשרת בקודש פנימה.

מכאן ואילך, היה רבי 'הירש משרת' - כפי שנקרא ברימונוב - לאיש אמונו של רבו הקדוש שהאציל מהודו עליו, ולא זז מחבבו עד שקרא עליו את הכתוב (תהלים קא, ו): "עיני בניאמי ארך לשבת עמדי הולך בדרך תמים הוא ישרתני". וכשעבר הרבי רבי מענדלע' לרימונוב, לקח עמו את רבי הירש משרת, שם אף דאג להשיאו אשה צדקנית, שהיתה לעזר כנגדו.

את כל זה ידע הרה"ק מראפשיץ באותו אשמורת הבוקר, ולכן עקב בערגה אחר מעשיו של רבי הירש, ומטראה כיצד מתלהב הוא בדביקות עילאית בקריאת שמע, ובמיוחד בפסוק הראשון, פנה אפוא לאחר מכן ושאלו: "אמר נא משמש יקר, מה כיוונת בפסוק הראשון 'שמע ישראל'?"

השיבו המשמש בפשטות ובתמימות: "בשעה שאמרת את האות אל"ף של 'אחד' - ראיתי והנה התמלא חצי העולם באור אין סוף ברוך-הוא! כשהגעתי להוציא את האות ח"ת - ראיתי והנה גם חציו השני של העולם התמלא באור אין סוף, וכשאמרת את האות דל"ת, נסתלקו האורות של האלף והח"ת, וכל העולם התמלא באור חדש של האות דל"ת..."

התרגש מאד הרה"ק מראפשיץ, בראותו כיצד זכה נער פשוט להשיג ולהפעיל למדרגות נשגבות שכאלו, ומרוב ענוותנותו נשבר לבו בקרבו, עדי שפנה והסתגר באחד מחדריו בית המדרש, שם פרץ בכי רב מאין הפוגות, עד שנטו צללי ערב והגיע זמן המנחה.

ברבות הימים זכה אותו 'רבי הירש משרת' למלא מקום רבו הקדוש לאחר הסתלקותו, הלא הוא הרה"ק רבי **צבי הירש הכהן מרימונוב** ז"ע, שהאיר את העולם באור תורתו ועבודתו, ככהן גדול משרת.

כסיפור הרה"ק רבי **שילוש פייש (השני) מטאהש** זצוק"ל את המעשה בפני תלמידי ישיבתו הקדושה, הפטיר ואמר: "ועתה נתבונן היטב, היאך זכה הרבי רבי הירש שגילו לו משמיו השגות שכאלה, ודאי על ידי שהפשיט את עצמו מכל ענייני העולם, שלא רצה לידע ולראות שום דבר, וכל מגמת נפשו הייתה רק להידיבך בה' אחד. לכן אפוא, אם גם אתם תשתוקקו להשיג איזו השגה רוחנית, בתורה ובעבודת ה', הרי שזאת העצה, שתעלמו מכל החדשות שבעולם, אז יתגלו לפניכם עניינים כאלה".

לרגל הילולת הרה"ק מרה"צ"ה הכהן מרימונוב ז"ע - ל' חשון
עפ"י: עבודת עבודה - שיחות קודש (ח"ג)

נקבלה פניו בתודה (א)

עד כה עסקנו במשנת החסידות אודות ההכנה לשבת, שהיא משנה שלימה בפני עצמה, ומי שטרם בער"ש - יאכל בשבת. כעת אנו מתחילים לפסוע אל תוך עיצומה של שבת קודש, לבאר ענין 'קבלת שבת' באספקלריית החסידות, באמירת המזמורים אשר כל כולם רגש ואש קודש.

עתה ב'ליל שבת' אנו נשאבים אל החלק הרגשי של הבריאה המתעוררת אל בוראה. לא עת עתה להתבונן במושכלות, כי זו היא עבודה השמורה לצפרא דשבתא. כמו כן לא זו השעה להתדבק אל הנהגת הבורא ית', כי עבור כך נועדה מנחת שבת ורעוא דרעוין. כעת יש להתחבר אל הרגש של הבריאה אל בוראה, הפורצת מתוכה עד כלות הנפש.

ה'נשמה יתירה' שנוספת ומאירה בנו, מתחברת אל הנשמה היתירה שבתוך הבריאה, ושניהם יחדיו יתאחדו לאחדים באש יוקדת אל הבורא ית"ש.

'קבלת שבת' היא כפשוטה, לקבל את 'שבת המלכה' בשירה ובשמחה, וכמו שדרשו חז"ל (מדרש תהלים, מזמור צב): 'זכור את יום השבת לקדשו' וכו' (שמות כ ח), כשהוא נכנס, אנו מקבלים אותו בשירה ובזמרה, שנאמר (תהלים צב, א) 'זמור שיר ליום השבת'.

יש מן הראשונים (שו"ת הרשב"א חלק ד סי' רצה) הסוברים שיש בזה ציווי מן התורה - לקדש את השבת בכניסתו בדברי שבה וקילוס.

וזה לשון הרשב"א: "וכן קידוש היום, לזכור אותו בכניסתו, כעין שבה וקילוס, כענין מאמרם (שבת קיט.): רבי חנינא שהיה אומר: נצא ונקבל פני שבת מלכתא כו'. והיה מקלס ואומר: בואי כלה, בואי כלה, וכיוצא בזה, בקריאת פסוקי קדושת השבת, בקריאת 'ויכולו', או 'ישמרו בני ישראל את השבת', וכיוצא באלו. וכל אחד ואחד אומר, כפי שיוזמן לו מענייני שבחו, וקדושתו, והזכרת קדושתו, ובעל פה, ובלא שום נקיטת חפץ: לא כוסו, ולא פתו.

ואיאת בתיקוני זוהר (תיקון ו, כז), כי כשם שמקבל את ה'נשמה יתירה' בשמחה ובעונג בעולם הזה, כך יקבלו את פני נשמתו בעולם הבא.

וזה לשון התיקונים: מאן דמקבלין אושפיזין, דאינון נשמתי' יתרון, דאינון מרכיבין עלייהו בערב שבת, באנפין צהובין בחדוה בענוגה בהאי עלמא, כד נשמאת ורוחא ונפשא נפיק מן גופיה מהאי עלמא, הכי מקבלין לון בעלמא דאתי, ואתמר בהון גם צפור מצאה בית וכו', זכאה איהו מאן דמקבל אורחין ברעו שלים, כאלו מקבל אנפי שכונתא, דבמדה דמדד בר נש בה מודדין ליה [מ]מי שמקבלים אורחים, שהם נשמות יתרות שהם מרכיבים עליהם בערב שבת, בפנים צהובות, בשמחה ובעונג בעולם הזה, כשהנשמה והרוח והנפש יוצאות מן הגוף מהעולם הזה, כך מקבלים אותם בעולם הבא, ונאמר בהם גם צפור מצאה בית וכו'. אשרי הוא מי שמקבל אורחים ברצון שלם, כאילו מקבל פני שכונה, שבמדה שאדם מודד בה מודדים לו].

עצות ודרכים איך לשכנע את האדם שיש לו ערך ושזוי

את הלב אי אפשר לשכנע בסברות שכליות, צריכים להביא לו תמונות ועובדות קיימות מהמציאות האמיתית

כלפי שמיא מאחר שאינו שוה כלום. וכדי לתקן הרגשה זו, יש להביא תמונות והוכחות מהמציאות.

ותחילה יש למצוא מקום בנפשו ששם מרגיש שמרגיש ערך, לא בגלל מעשה פלוני או כשרון פלוני אלא בגלל שום דבר, בגלל עצם היותו בריה בעולם.

הרי נפסק להלכה שבריה אינה בטילה אפילו באלף, כי דין 'בטיול ברוב' הוא מחמת 'אחרי רבים להטות', אבל הבריה חשיבותה היא מצד עצם מציאותה ולא בהתחשבות מצד אחרים, כי בריה יש לה דעת, וכאשר יודע שהוא קיים לא יעלה ולא יוריד מה שיש עוד אנשים מלבדו. וכמו שמצינו לגבי שני שבילין, אחד טמא ואחד טהור, והלכו שם שני אנשים וכל אחד נגע אחר כך בטהרות, שאם השאלה היא על הטהרות מטהרים אותם מספק, אבל אם השאלה היא על האדם, אי אפשר לטהרם כי יש כאן דעת האדם שמעכב את הביטול (עי' תוספות י"א ובתוס' שם).

ולכן מאוד חשוב לעשות רשימה מכל האנשים שמרגיש ביניהם שיש לו ערך עצמי והם מעניקים לו הרגשה שהוא שוה מחמת עצם היותו קיים עולם. ואם אינו מוצא אפילו איש אחד כזה, החסרון אינו תלוי בהם אלא בעצמו, כי יתכן שהם מעריכים אותו, אלא שמחמת שאין לו ערך עצמי אינו מכיר כלל בכך.

ותחילה וראש יש לבדוק כמה אני חשוב בעיני הקב"ה שהוריד אותי לעולם אע"פ שיש לו עוד מיליארדי אנשים כמוני, כי כל אחד יש לו מעלה שאינה קיימת אצל אחרים, כי בלאו הכי הוא מיותר, והרי כל מה שברא הקב"ה - לכבודו ברא, ונמצא שמוכרח שעצם קיומי בעולם הוא מחמת שיש לי כאן תפקיד מיוחד שרק אני יכול להשלימו ולא שום אחר - אפילו הצדיק הגדול ביותר - יכול להשלימו.

וכדי להרחיב בקרבם את ההכרה בגודל ערכו בעיני הקב"ה, יש עצה טובה שהועילה לאנשים רבים, והוא לעשות רשימה ארוכה של כל הטובות שעשה עמו הקב"ה מיום היוולדו, וכאשר יש לו רשימה של לפחות מאה דברים, אזי יש לו 'תמונה' והוכחה להראות ללבו שהוא שוה, שהרי הטיפול בחוסר ערך עצמי אינו בסברות שכליות, אלא בהוכחות וראיות מהמציאות, וכאן מביא ראיה מהמציאות שיש לו ערך, שהרי הקב"ה הטיב עמו בפרטות ממש.

וגם יהיה אצלו 'תמונה' ממעמד מסויים בחייו שאז מרגיש את ערך עצמו, כגון בר מצוה או חתונה וכיוצ"ב, שכולם נתקבצו ובאו לכבודו, ועוד כיוצא בזה.

ואת התמונות הללו יש לחזור שוב ושוב, כי הרגש שבלב הוא עצום ביותר, ולא יספיק רק פעם אחת, אלא צריך לשטוף את הלב עם תמונות לרוב, פעמים הרבה בלי סוף, עד שגם הלב יבין שיש לו ערך, ובזה תבוא לו תועלת עצומה להחשיב יותר כל פעולה ותנועה שלו בעיני הקב"ה ולמנוע עצמו שלא ילכלך עצמו בטינופי עוונות, מאחר שהוא כה יקר, ועל חפץ יקר מתאמצים לשמור היטב מכל שריטה ולכלוך, ויהי' העמו.

וכגון כאשר יש בית מדרש מלא אנשים, ולפתע נכנס אדם שאין לו מקום לישב כי כל המקומות תפוסים. תמיד יהיה אדם שלא ירגיש בנוח ובנעימות מכך שיש אחרים שאין להם מקום, והוא יעמוד ממקומו ויפנה אותו עבור האדם השני.

על אותו ספסל יושבים בחורים צעירים לצד זקנים וחכמים, ובכל זאת, יתכן שהבחור הצעיר לא יעלה כלל על דעתו לקום ממקומו, הוא ירגיש נוח, הוא ירגיש שיש לו ערך עצמי, הוא שוה, ואף שאינו ראוי לקבל 'שישי' אבל עדיין יש לו שוויות לישב על ספסל בית המדרש, מגיע לו מקום כמו כל אדם.

לצידו יושב אדם מבוגר, תלמיד חכם ועובד ה', ומיד יקפוץ ממקומו ויעניקנו לאחר, מתוך הרגשה בנפשו שאינו ראוי ואינו שוה אפילו למקום בבית המדרש! וכל זמן שיש מקום פנוי, עדיין יש לו 'היתר' לישב, אך כשיש אדם אחר, אפילו ילד, שאין לו מקום, מהיכן נוטל את ההעזה להתרווח על מקום מושבו, ומדובר גם כאשר קנה את המקום במיטב כסף, בכל זאת לבבו נוקפו.

"אי אפשר להסביר את זה בראש, זהו הרגשה הנובעת מתוך עומק הנפש, שם מרגיש האדם שאין לו שום ערך, ואילו ימכרו אותו בשוק לא ישלמו עליו אפילו פרוטה אחת"

אין אנו נכנסים כאן להלכות חסד, יתכן שבאמת הגיע לדרגה נפלאה של חסד. אבל החסד צריך לבוא ממקום בריא בנפש, ולא ממקום שמרגיש שאינו ראוי אפילו לישב בבית המדרש, שיש בזה משום נטיה לחולי הנפש והכנעה כדרך הבהמה כלשון החובות הלבבות.

מדוע הילד מרגיש שהוא שוה, ואילו אותו מבוגר מרגיש שאינו שוה. אי אפשר להסביר את זה בראש, זהו הרגשה הנובעת מתוך עומק הנפש, שם מרגיש האדם שאין לו שום ערך, ואילו ימכרו אותו בשוק לא ישלמו עליו אפילו פרוטה אחת.

כאשר נעמיד בפניו את תמונת המצב, הוא לא יסכים לכך, כי בדעתו הוא יודע שהוא שוה ומוערך, אבל בתוך הנפש נתפס אצלו כמציאות פשוטה שאין לו שום ערך עצמי, והוא חשוב ונערך רק בגלל מעשיו.

באופן זה שאין לאדם ערך עצמי, לא יתאמץ לשמור על מעמדו הגשמי והרוחני, וכי מה איכפת ליה לזלזל בדבר שאינו שוה פרוטה, וכי מה כבר חשוב המעשה שלו

'ערך עצמי' - שייך אל עולם הרגש ולא לעולם השכל. ולכן, אין מה להסביר או לשכנע אנשים בענין זה, ולא משם תבוא הישועה.

והרי זה דומה לאדם שמפחד מאיזה דבר, וגם כאשר ינסו לשכנע אותו שהדבר הזה אינו מפחיד אין זה מועיל מאומה. כי הפחד אינו נובע מחמת החלטה שהחליט כן במחשבתו, אלא מחמת הלב שמפחד. ולכן כשאומרים לאדם אל תפחד, ימשיך לפחד גם כשמוכיחים לו במאה הוכחות שאין מה לפחד, וגם אם הוא עצמו מודה בכך שאין מה לפחד, אבל בשעת מעשה ברגע האמת הוא יתמלא פחד בלב.

ואיך הדרך להוריד את הפחד, על ידי שמדברים אל הלב, ולא אל המוח.

איך מדברים אל הלב?

כאשר מביאים 'עובדות' למעשה, ולא הסברים שכליים. כגון כאשר האדם מפחד מחושך הלילה, אין מה להסביר לו, וגם אם ישוכנע שהחושך אינו מזיק, אך כשנתקל עם החושך יתעורר פחד בלבבו.

אי אפשר לשלוט על הפחד, כי הפחד שבלב הוא רק 'תוצאה' מה'יראה' שבמוח.

ניטול לדוגמא את צמד המילים 'יראה - פחד - צמצום'. הנה היראה היא במחשבה, שמבין שדבר פלוני גדול ונורא, וראוי שייראו מלפניו. וכאשר יראה זו מאירה בלב, מרגיש האדם פחד. כי פחד אינו הבנה בשכל אלא מידה מורגשת בלב. ופחד זה גורם שיהא לו צמצום בחלק המעשה וימנע עצמו מלעשות דבר שהוא נגד רצון הדבר הנורא ההוא.

האופן איך שולטים על הפחד הוא על ידי שמתפללים בשורשו, ביראה. ושם לא מועיל סברות שכליות, שהרי היראה לא נולדה על ידי סברא, וכאמור לעיל, אלא על ידי שמראים לו איך כל האנשים סביבו אינם יראים מהדבר הנורא ההוא ובכך מתקרה מהיראה, על דרך עמלק שקפץ ליורה ורותחת כאשר כל העמים תפול עליהם אימתה ופחד מלהלחם בישראל, והוא קפץ ונלחם בהם, ואע"פ שנכשל ולא הצליח, אבל כבר פעל את ההתקררות אצל כל העמים, שבתחילה היה נתפס אצלם כדבר פשוט שלא שייך להתחיל עם ישראל, וכעת ראו שיש מציאות כזאת.

ועל דרך כאשר האדם עצמו מביא הוכחות מהמציאות שאירע אצלו, שניסה פעם ופעמיים להתגבר על הדבר הנורא ההוא ולא אירע לו דבר, ורואה שאין זה סוף העולם, אז נשברת פחדו. כי הפחד אינו בשכל אלא בלב, והלב מושפע מהמציאות, היינו ממה שנדמה לו כמציאות, וכדי לשנות המציאות אין מה להתפלסף בשכליות, אלא יש להראות שהמציאות אחרת.

וכיוצא בזה לענין 'ערך עצמי' שהוא מניעה גדולה בעבודת ה'.

